MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tat-28 ta' Gunju, 2006

Citazzjoni Numru. 1309/1997/1

Paul Muscat u martu Victoria Muscat ghan-nom u in rapprezentanza ta' binhom minuri Justin Muscat.

vs.

Emmanuel Galea u b'digriet tal-25 ta' Gunju 1998, l-Avukat Dr. Louis Bianchi ghan-nom u in-rapprezentanza tad-Ditta Assikuratrici Gasan Insurance Agency Limited u dan in rapprezentanza tas-socjeta` estera General Accident Fire and Life Assurance Corporation Plc gie awtorizzat li jintervjeni f'din il-kawza *'in statu et terminis',* u b'nota datata 29 ta' Jannar 2001 s-socjeta' GasanMamo Insurance Agency Limited ghan-nom u in rappresentanza tad-ditta assikuratrici estera CGU Insurance Plc assumiet l-atti tal-kawza flok l-intervenut fil-kawza l-Avukat Dottor Louis Bianchi ghan-nom u in-rapprezentanza tad-Ditta Assikuratrici Gasan Insurance Agency Limited u dan in rapprezentanza tas-socjeta` estera

General Accident Fire and Life Assurance Corporation Plc.

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 10 ta' Gunju 1997 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi fit-3 ta' Lulju 1995 f'incident stradali li sehh Zebbiegh Road, Mgarr il-vettura truck tad-ditta 'Leyland' li ggib in-numru S-3638 misjuqa mill-konvenut Emmanuel Galea tajret lil minuri Justin Muscat waqt li dan kien qieghed jaqsam it-triq Zebbiegh Road;

Illi s-sewwieq Emmanuel Galea huwa unikament responsabbli ghal dan l-incident minhabba f'traskuragni, nuqqas ta' osservanza tar-regolamenti tat-traffiku u mprudenza fis-sewqan;

Illi l-minuri Justin Muscat garrab griehi ta' natura gravi hafna waqt dan l-incident;

Illi ghalhekk l-istess atturi talbu lill-konvenut jghid ghaliex din il-Qorti m'ghandhiex:-

1. Tiddikjara lil Emmanuel Galea unikament responsabbli ghad-danni kagunati lil Justin Muscat fl-incident tat-traffiku li gara fit-3 ta' Lulju 1995 f'Zebbiegh Road, Mgarr.

Bl-ispejjez u b'riserva ghat-talba tal-likwidazzjoni tad-danni u l-hlas taghhom u bl-imghax inkluz dawk ta' l-ittra ufficjali ta' Ottubru 1996 u ta' Frar 1997 il-konvenut huwa ngunt ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni ta' l-attur *nomine* a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista tax-xhieda u dokumenti esebiti kif jidher a fol. 4 sa 7 tal-process;

Rat li din il-kawza kienet appuntata fl-24 ta’ Marzu 1998 minn din il-Qorti kif hekk presjeduta ghas-smiegh tas-seduta tat-12 ta’ Mejju 1998.

Rat il-verbal tas-seduta mizmuma quddiem din il-Qorti hekk presjeduta tat-12 ta’ Mejju 1998 (fol 11) fejn dehret id-difensur ta’ l-atturi. Il-kawza giet differita ghal-21 ta’ Ottubru 1998 ghan-notifika tal-konvenut wara l-hinijiet legali.

Rat li l-konvenut baqa’ ma giex notifikat bin-notifika tac-citazzjoni wara l-hinijiet legali minkejja zewg tentattivi li saru fil-11 u fit-23 ta’ Gunju 1998 kif jidher *a tergo* ta’ fol 12.

Rat ir-rikors ta’ Dottor Louis Bianchi ghan-nom u in rapprezentanza tad-ditta assikuratrici Insurance Agency Limited u din in rapprezentanza tas-socjeta` estera General Accident Fire & Life Assurance Corporation Plcipprezentat fit-22 ta’ Gunju 1998 a fol 13 fejn talab lill-Qorti joghgobha tawtorizza lill-istess esponent illi jintervjeni f’din il-kawza *“in statu et terminis’* u li jkun jista’ jipprezenta l-eccezzjonijiet tieghu. Il-Qorti laqghet it-talba bid-digriet taghha tal-25 ta’ Gunju 1998.

Rat in-nota ta’ l-eccezzjonijiet tal-intervenut fil-kawza Dottor Louis Bianchi ghan-nom u in rapprezentanza tad-ditta assikuratrici Insurance Agency Limited u din in rapprezentanza tas-socjeta` estera General Accident Fire & Life Assurance Corporation Plc datata 20 ta’ Lulju 1998 a fol 16 tal-process fejn gie eccepit:-

1. Illi l-konvenut, Emmanuel Galea ma kien b’ebda mod responsabbli ghall-incident tat-traffriku li fih korra iben l-atturi, Justin Muscat, u dan billi dan it-tifel hariglu minn wara van u qasam it-triq minghajr ma ha d-dovuti prekawzjonijiet u dan kif sejjer jigi pruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawza.

2. Illi *stante* li dan l-incident ma garax tort u htija tal-konvenut, Emmanuel Galea it-talba attrici ghandha tigi respinta bl-ispejjes.

3. Salv eccezzjonijiet ohra.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda ta' Dottor Louis Bianchi ghan-nom u in rapprezentanza tad-ditta assikuratrici Insurance Agency Limited u din in rapprezentanza tas-socjeta` estera General Accident Fire & Life Assurance Corporation Plc a fol 16 u 17 tal-process.

Rat il-verbal tas-seduta tal-21 ta' Ottubru 1998 a fol 18 tal-process fejn prezenti kien hemm Dr.Jean Pia Mifsud Bonnici. Il-kawza giet differita ghat-3 ta' Frar 1999 ghall-ahhar darba ghan-notifika tal-konvenut Galea wara l-hinijiet legali.

Rat li l-konvenut rega' ma giex notifikat minkejja zewg tentattivi ohra fid-19 ta' Novembru u fit-2 ta' Dicembru 1998 fejn ma fetah hadd u dan kif jidher *a tergo* ta' fol 19.

Rat il-verbali tat-3 ta' Frar 1999 u tat-12 ta' Mejju 1999 (fol 21) fejn deher l-attur assistit li talab li tigi addodata n-notifika *ai termini* ta' l-**artikolu 187 (3) tal-Kap 12 tal-Ligijiet ta' Malta** ghan-notifika tal-konvenut Galea. Il-Qorti laqghet it-talba u l-kawza giet differita ghall-20 ta' Ottubru 1999 ghan-notifika; tal-20 ta' Ottubru 1999 (fol 22) fejn deher biss l-attur Paul Muscat. Il-kawza giet differita ghall-ahhar darba ghan-notifika tal-konvenut Galea u fin-nuqqas tal-pubblikazzjoni skond digriet tat-12 ta' Mejju 1999 il-kawza tigi kancellata. Il-kawza giet differita ghat-12 ta' Jannar 2000; u tat-12 ta' Jannar 2000 (fol. 23) fejn deher Dr. Louis Bianchi ghall-konvenut. Peress li *nonostante* l-verbal tal-20 ta' Ottubru 1999 deher li ma sar xejn mill-atturi l-kawza marret *sine die.*

Rat ir-rikors ta' l-atturi pprezentat fit-13 ta' Jannar 2000 (fol 23ª) fejn talbu lill-Qorti joghgobha terga' tirriappunta din il-kawza ghas-smiegh fuq il-lista taghha. Il-Qorti, fid-digriet taghha tal-14 ta' Jannar 2000, laqghet it-talba u

irriappuntat din il-kawza ghas-smiegh ghat-8 ta' Marzu 2000.

Rat l-avviz migjub fil-Gazetta tal-Gvern mahruga fil-21 ta' Jannar 2000 a fol 26 tal-process.

Rat il-verbal tat-8 ta' Marzu 2000 (fol 27) fejn deher Dr.Louis Bianchi ghall-intervenut fil-kawza. Peress li kienet ghad trid issir in-notifika relattivia tal-konvenut il-kawza giet differita ghall-ahhar darba ghall-14 ta' Mejju 2000 ghal dan l-iskop u fil-kaz tigi kancellata.

Rat in-nota ta' l-atturi datata 4 ta' Mejju 2000 a fol 28 li biha ipprezentaw pagna ta' Gazetta lokali li fiha deher l-avviz ta' din il-kawza tali avviz datat 2 ta' Mejju 2000.

Rat il-verbal tal-4 ta' Mejju 2000 (fol 30) fejn deher Dr.Noel Camilleri ghall-atturi fejn pprezenta kopja ta' estratt tal-gazzetta lokali. Peress li ghadu ghaddej it-terminu ghall-prezentata ta' l-eccezzjonijiet il-kawza giet differita ghall-31 ta' Mejju 2000; tal-31 ta' Mejju 2000 fejn dehret Dr. Jean Pia Mifsud Bonnici ghall-atturi. Il-kawza giet differita ghall-provi kollha attrici bil-fakolta` li jsiru bil-procedura ta' l-affidavit ghat-28 ta' Gunju 2000. Aktar tard deher Dr.Camilleri.

Rat l-Ordni tal-Qorti tat-28 ta' Gunju 2000 fejn il-kawza giet differita ghat-12 ta' Lulju 2000 ghall-istess skop tal-verbal precedenti.

Rat ir-rikors tal-konvenut ipprezentat fir-Registru Superjuri nhar it-23 ta' Gunju 2000 a fol 40 tal-process fejn talab lill-Qorti joghgobha tawtorizzah jipprezenta in-nota ta' l-eccezzjonijiet tieghu. Il-Qorti ordnat in-notifika lill-kontro-parti bi zmien jumejn ghar-risposta kif jidher moghti fis-26 ta' Gunju 2000 a fol 42 tal-process.

Rat il-verbal tat-12 ta' Lulju 2000 (fol 44) fejn dehru d-difensuri tal-partijiet. Dr.Noel Camilleri ghall-atturi u Dr. Louis Bianchi ghall-intervenut fil-kawza ddikjaraw fl-istess seduta li ma jopponux li l-konvenut kellu jigi awtorizzat jaghmel l-eccezzjonijiet tieghu. Kien ghalhekk ukoll li giet

moghtija decizjoni u provvediment fejn l-Qorti *in vista* tal-istess u tal-fatt li l-affissjoni relattiva saret biss fit-8 ta' Gunju 2000 u r-rikors tal-konvenut sar fit-23 ta' Gunju 2000, cioe` lanqas ghoxrin (20) jum minn tali data, l-Qorti ddecidiet li l-konvenut setgha jipprezenta l-eccezzjoni b'mod li jista' jinghad li effettivament iggustifika l-kontumacja tieghu, ghalkemm proceduralment inkorrett ghax flok l-istess rikors messu pprezenta l-eccezzjonijiet ghaliex kien ghadu fit-terminu li jaghmel dan u ghalhekk in vista ta' din d-decizjoni l-Qorti pprefeggiet terminu ta' ghoxrin (20) jum minn dak inhar stess sabiex il-konvenut jipprezenta l-eccezzjonijiet tieghu. Spejjez ta' din id-decizzjoni a karigu ta' l-istess konvenut. Dr. Graziella Bezzina ghall-konvenut iddikjarat l-eccezzjonijiet tal-konvenut huma fil-mertu. Id-difensuri qabblu li setghet tinstema' ix-xhieda mharka u xehdet **Dr.Maria Sciberras** prodotta mill-attur. Inghata digriet ta' l-affidavit lill-atturi sabiex sa zmien erbghin (40) gurnata jipprezentaw l-affidavits taghhom u tax-xhieda minnhom indikati, li jistghu isiru bil-procedura ta' l-affidavit, bid-dokumenti kollha relattivi, bin-notifika lill-kontro-parti jew lid-difensuri tal-kontro-parti u b'riserva ta' kontro-ezami, filwaqt li l-konvenut u l-intervenut fil-kawza gew moghtija zmien ta' erbghin (40) gurnata minn notifika kif fuq indikat ta' l-affidavits attrici u d-dokumenti minnhom esebiti sabiex jipprezentaw l-affidavits kollha taghhom bin-notifika jew visto tad-difensuri tal-kontro-parti jew id-difensuri taghhom u b'riserva ta' kontro-ezami lill-kontro-parti. Ix-xhud esebiet kopja ta' l-ittra datata 12 ta' Settembru 1996 mmarkata bhala Dok. "MS". Il-kawza giet differita ghat-12 ta' Dicembru 2000.

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet ta' Emmanuel Galeaipprezentata fis-19 ta' Lulju 2000 fejn gie eccepit:-

1. Illi t-talbiet attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt *stante* negligenza da parti tal-minuri Justin Muscat *qua pedone*, li naqas li josserva r-regoli bazici tal-*Highway Code*, meta dan qasam it-triq ghall-gharrieda minn wara l-mini-van li wasslu fit-triq fejn sehh l-incident.

2. Illi minghajr pregudizzju, l-konvenut kien qieghed isuq fil-karreggjata tieghu, u ma kienx qed isuq bi *speed* eccessiv jew b'mod traskurat u ghaldaqstant, qed jikkontesta r-responsabbilta` ghall-incident *de quo*.

3. Salv eccezzjonijiet ulterjuri permessi mil-ligi.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda ta' Emmanuel Galea annessa man-nota ta' l-eccezzjonijiet tieghu.

Rat il-verbal tas-seduta tat-12 ta' Dicembru 2000 a fol 57 tal-process fejn dehru id-difensuri tal-partijiet li qablu li l-kawza tinghajjat qabel il-hin. Dr. Noel Camilleri talab differiment minhabba li bi zvista ma harrikx ix-xhieda. Dr. Graziella Bezzina ma opponietx u l-Qorti laqghet it-talba. Inghata digriet ta' l-affidavits lill-atturi sabiex sa zmien erbghin (40) gurnata jipprezentaw l-affidavits taghhom u tax-xhieda minnhom indikati, li jistghu isiru bil-procedura ta' l-affidavit, bid-dokumenti kollha relattivi, bin-notifika lill-kontro-parti jew lid-difensuri tal-kontro-parti u b'riserva ta' kontro-ezami. Il-kawza giet differita ghall-konkluzjoni tal-provi attrici ghall-24 ta' Jannar 2001.

Rat in-nota ta' l-attur **Paul Muscat** datata 8 ta' Jannar 2001 a fol 63 li permezz taghha pprezenta l-affidavits tieghu, tal-mara tieghu **Victoria Muscat** u ta' **Angelo Camilleri;** b'riserva tal-kontro-parti tax-xhieda minghand l-konvenut.

Rat l-affidavits ta' l-imsemmija Paul Muscat, Victoria Muscat u Angelo Camilleri.

Rat ir-rikors ta' l-attur Paul Muscat datat 18 ta' Jannar 2001 (fol. 73) fejn talab lill-Qorti joghgobha tisma' lil Justin Muscat tard matul is-seduta, u jigi awtorizzat jharrek bhala xhieda tieghu lil Maurice Falzon, Vicky Vincenti u Joe Galea u li jinghata minghand l-konvenuti l-ismijiet u l-indirizz tax-xhieda elenkati minnhom. Il-Qorti ordnat in-notifika lill-kontro-parti bi zmien jumejn ghar-risposta.

Rat ir-risposta tal-intervenut fil-kawza pprezentata fid-29 ta' Jannar 2001 fejn laqgha t-talba limitatament ghall-

minuri u ghal Maurice Falzon, Vicky Vincenti u Joe Galea b'digriet moghti fis-7 ta' Frar 2001.

Rat il-verbal tas-seduta tal-24 ta' Jannar 2001 a fol 76 fejn dehru d-difensuri tal-partijiet inkluza Dr. Graziella Bezzina ghall-konvenut. Xehed is-Supretendent **Bartolomeo Mula** prodott mill-atturi u pprezenta wkoll okkorrenza ta' l-incident mmarkata bhala Dok. "BM1" a fol. 81 sa fol. 84 tal-process. Il-kawza giet differita ghan-notifika tar-rikors ta' l-atturi tat-18 ta' Jannar 2001 u ghall-konkluzjoni tal-provi tal-partijiet ghat-13 ta' Marzu 2001.

Rat in-nota tas-socjeta' Gasan Mamo Insurance Agency Limited ghan-nom u in rapprezentanza tad-ditta assikuratrici estera CGU Insurance Plc datata 29 ta' Jannar 2001 a fol. 86 tal-process li biha assumiet l-atti tal-kawza ta' l-intervenut *in statu et terminis* flok Dr. Louis Bianchi ghan-nom u in rappresentenza tad-ditta Gasan Insurance Agency Limited bhala rapprezentatrici tas-socjeta` estera General Accident Fire & Life Assurance Corporation Plc. Il-Qorti ordnat li dan jigi rifless fl-okkju tal-kawza u kull fejn jirrikorri fl-istess atti tal-kawza.

Rat il-verbal tas-seduta tat-13 ta' Marzu 2001 a fol 97 tal-process fejn deher Dr. Noel Camilleri ghall-atturi u Dr. Graziella Bezzina ghall-konvenut. Il-Qorti nnotat li t-tahrikiet tax-xhieda ghalkemm prezentata ma hargux. Il-kawza giet differita ghall-provi attrici ghall-5 ta' Lulju 2001 b'dan li Dr. Noel Camilleri kellu jimpenja ruhu li jesebixxi l-inkjesta relattiva u l-Qorti ordnat ukoll li t-tahrikiet tax-xhieda ta' dak inhar stess kellhom jigu utilizzati ghad differiment li kien imiss; tal-5 ta' Lulju 2001 fejn deher Dr. Noel Camilleri ghall-atturi prezenti u Dr. Graziella Bezzina ghall-konvenut prezenti u Dr. Louis Bianchi ghall-intervenut fil-kawza. Xehdu **Joe Galea** prodott mill-attur u **Dr.Yana Micallef Stafrace,** l-espert legali li idderigiet l-inkjesta u ipprezentat kopja ta' l-istess inkjesta redatta minnha inkluz l-*process verbal* tal-Inkjesta Magisterjali konkluza mill-Magistrat Dr. Saviour Demicoli datat 2 ta' Marzu 1998 u dokumenti kollha relattivi mmarkati bhala Dok. "JM 1" minn fol. 101 sa fol. 153 tal-process u **Justin Muscat** prodott mill-atturi (fol 177). Id-difensur tal-

konvenuti obbligaw ruhhom li jghaddu lid-difensuri tal-atturi l-indirizz ta’ Emmanuel Caruana. Il-kawza giet differita ghall-provi attrici ghall-4 ta’ Dicembru 2001; tal-4 ta’ Dicembru 2001; u tat-12 ta’ Frar 2002 fejn deher Dr. Louis Bianchi ghall-intervenut fil-kawza. Il-kawza giet posposta. Meta regghet issejhet il-kawza deher ukoll Dr. Noel Camilleri ghall-atturi prezenti u Dr. Graziella Bezzina ghall-konvenut. Xehed il-**Perit Richard Aquilina**, **Joseph Zammit** u **Emmanuel Caruana** lkoll prodotti mill-atturi. Il-kawza giet differita ghall-konkluzjoni tal-provi attrici quddiem din il-Qorti diversament presjeduta ghall-24 ta’ Mejju 2002.

Rat il-verbali tas-seduti mizmuma quddiem il-Qorti kif diversament presjeduta mill-Onorevoli Mhallef David Camilleri tal-24 ta’ Mejju 2002 fejn dehru Dr. Noel Camilleri u Dr. Graziella Bezzina ghall-partijiet prezenti. Xehed **P.S. 964 Robert Scicluna** prodott mill-atturi. Il-Qorti, wara li ngab a konjizzjoni taghha illi fuq dan l-incident ittiehdu proceduri kriminali kontra l-konvenut u li dawn kienu ghadhom pendenti u billi f’dawn il-proceduri gie esebit kopja tal-*process verbal* relattiv li ghalih huma hallsu bl-ircevuta numru 572 tal-5 ta’ Lulju 2001, izda huma nghataw biss fotokopja tar-ritratti, u billi ghall-finijiet ta’ dawn il-proceduri huma mehtiega kopja stampata tar-ritratti in kwistjoni u mhux fotokopja taghhom u difatti x-xhud P.S. 964 Robert Scicluna gie ngunt biex jipproduci l-istess ritratti u din il-haga ma sehhitx minhabba ordnijiet superjuri, l-istess Qorti hekk diversament presejeduta wara li rat ukoll l-**artikolu 518 tal-Kodici Civili** ordnat lill-Kummissarju tal-Pulizija sabiex jhejji kopja stampata tar-ritratti mehudin in konnessjoni ma’ l-inkjesta li saret in konnessjoni ma’ l-incident li sehh fiz-Zebbiegh fit-3 ta’ Lulju 1995 u sabiex l-istess jigu esebiti fis-seduta li kien jmiss u jigu esebiti mill-istess P.S. 964 sabiex ikun jista’ jixhed fuqhom. Il-Qorti ordnat komunika ta’ dan id-digriet lill-Kummissarju tal-Pulizija u lil Avukat Generali. Il-kawza giet differita ghat-18 ta’ Gunju 2002; tat-18 ta’ Gunju 2002 fejn xehed **P.S. 964 Robert Scicluna** u li pprezenta wkoll sett ta’ 25 ritratt dwar l-incident in kwistjoni. Dehru Dr. Graziella Bezzina u Dr.Louis Bianchi u Dr. Noel Camilleri

ghall-partijiet. Il-kawza giet differita ghas-7 ta' Novembru 2002 ghall-kontinwazzjoni tal-provi.

Rat il-verbal tas-seduta mizmuma quddiem il-Qorti kif diversament presjeduta mill-Onorevoli Mhallef Noel Cuschieri tas-7 ta' Novembru 2002 fejn deher l-attur Paul Muscat, Dr. Louis Bianchi u Dr. Angelo Farrugia. Xehed **Dr. Mario k/a Maurice Falzon** prodott mill-attur. Il-kawza giet differita ghat-8 ta' Jannar 2003 ghall-provi ta' l-attur. Sussegwentament dehret Dr. Christine Bondin ghall-atturi.

Rat ir-rikors ta' l-attur Paul Muscat *et nomine* datata s-6 ta' Jannar 2003 a fol 379 tal-process fejn talbu lill-Qorti joghgobha tappunta gurnata u hin sabiex fil-prezenza taghha u ta' l-espert fotografiku u l-Perit Richard Aquilina u persuni ohra li jidhrilha mehtiega tordna li jsir access fuq is-sit fejn sar l-incident tat-traffiku li fih safa mtajjar il-minuri Justin Muscat.

Rat il-verbali tas-seduti mizmuma quddiem il-Qorti kif diversament presjeduta mill-Onorevoli Mhallef Noel Cuschieri tat-8 ta' Jannar 2003; u tas-17 ta' Jannar fejn deher Dr. Noel Camilleri ghall-atturi u Dr. Graziella Bezzina ghall-konvenut. Il-Qorti laqghet it-talba ta' l-atturi ghar-rikors tas-6 ta' Jannar 2003 u iffissat d-data 7 ta' Frar 2003 biex isir l-access fiz-Zebbiegh a spejjez ta' l-atturi; tas-7 ta' Frar 2003 fejn l-access gie imhassar minhabba l-maltemp u gie differit ghall-21 ta' Frar 2003; tal-21 ta' Frar 2003 fejn meta issejjah l-access fi Triq iz-Zebbiegh l-Mgarr dehru l-atturi assistiti minn Dr. Noel Camilleri, Dr. Louis Bianchi, u Dr.Graziella Bezzina ghall-konvenut, u l-Perit Richard Aquilina u P.S. 964 Robert Scicluna. Waqt l-access xehed il-**Perit Richard Aquilina.** Il-kawza giet differita ghall-25 ta' Marzu 2003; tal-25 ta' Marzu 2003 fejn dehru l-atturi assistiti minn Dr. Noel Camilleri u l-konvenut assistit minn Dr.Graziella Bezzina u Dr.Louis Bianchi ghall-intervenut fil-kawza. Xehed **Emmaneul Galea.** Il-kawza giet differita ghall-konkluzjoni tal-provi konvenut ghat-23 ta' Mejju 2003; tat-23 ta' Mejju 2003; tad-9 ta' Lulju 2003; tat-8 ta' Ottubru 2003; tat-12 ta' Jannar 2004; u tal-24 ta' Frar 2004 fejn deher Dr. Noel Camilleri ghall-atturi prezenti u Dr. Graziella Bezzina

ghall-konvenut u Dr.Louis Bianchi ghas-socjeta` intervenuta. Xehdet **Marisa Vella**. Il-Qorti, fuq talba tal-konvenut u a spejjes ta' l-istess, innominat l-Assistent Gudizzjarju li jmissu t-*turn* (Dr. Anthony Ellul) biex jisma' x-xhieda ta' Graziella Vella. Il-kawza giet differita ghas-6 ta' April 2004 ghall-provi konvenuti; tas-6 ta' April 2004; tas-26 ta' Mejju 2004; tat-8 ta' Lulju 2004 fejn dehret Dr. Graziella Bezzina ghall-konvenut u Dr. Louis Bianchi ghall-intervenut fil-kawza u fejn il-Qorti diversament ippresjeduta nnominat lill-Assistent Gudizzjarju Dr. Mariella Gonzi biex tiffissa seduta wahda ghas-smiegh tax-xhud Graziella Vella. Il-kawza giet differtia ghas-6 ta' Ottubru 2004; tas-6 ta' Ottubru 2004.

Rat il-verbal tas-seduta mizmuma quddiem l-Assistent Gudizzjarju Dr. Mariella Gonzi fid-29 ta' Settmbru 2004 fejn xehdet **Graziella Vella.**

Rat il-verbali tas-seduti mizmuma quddiem il-Qorti kif diversament presjeduta mill-Onorevoli Mhallef Noel Cuschieri tal-5 ta' Novembru 2004 fejn deher il-konvenut assistit minn Dr. Graziella Bezzina u l-attur assistit minn Dr. Noel Camilleri u Dr.Louis Bianchi ghal intervenut fil-kawza. Xehed **Emmanuel Galea** prodott mill-atturi in kontro-ezami. Il-Qorti awtorizzat lill-partijiet jaghmlu nota ta' sottomissjonijiet. Il-kawza giet differita ghad-19 ta' Jannar 2005 ghall-prezentata tan-nota ta' sottomissjonijiet ta' l-attur; tad-19 ta' Jannar 2005 fejn dehret Dr. Graziella Bezzina ghall-konvenut. Il-kawza giet posposta. Meta regghet issejhet il-kawza dehret Dr. Barbara O'Brian u talbet estensjoni ta' zmien ghall-prezentata tan-nota. Il-Qorti laqghet it-talba u l-kawza giet differita ghat-22 ta' Marzu 2005 ghal dan l-iskop; tat-22 ta' Marzu 2005; u tas-27 ta' Mejju 2005.

Rat in-nota ta' osservazzjonijiet ta' l-atturi datata 10 ta' Ottubru 2005.

Rat il-verbal tas-seduta mizmuma quddiem il-Qorti kif diversament presjeduta mill-Onorevoli Mhallef Noel Cuschieri tal-14 ta' Ottubru 2005 fejn deher Dr. Noel Camilleri ghall-atturi u Dr. Graziella Bezzina ghall-

konvenut. Dr.Bezzina irtirat *seduta stante* kopja tan-nota ta’ l-osservazzjonijiet ta’ l-atturi. Il-kawza giet differita ghall-14 ta’ Dicembru 2005 ghall-prezentata tan-nota responsiva tal-konvenut u ta’ l-intervenut fil-kawza; u tal-14 ta’ Dicembru 2005 fejn il-kawza giet differita ghall-istess skop.

Rat l-ordni ta’ din il-Qorti kif attwalment presjeduta tas-27 ta’ Jannar 2006 fejn il-kawza giet differita ghall-14 ta’ Marzu 2006, u l-verbal tas-seduta tal-14 ta’ Marzu 2006 fejn deher Dr. Noel Camilleri ghall-atturi, bl-attur prezenti. Dehru ukoll Dr. Graziella Bezzina ghall-konvenut u Dr. Louis Bianchi ghall-intervenut fil-kawza. Dr. Graziella Bezzina pprezentat nota ta’ osservazzjonijiet b’kopja lill-kontro-parti. Il-kawza giet differita ghas-16 ta’ Mejju 2006 ghall-finali trattazzjoni; u tas-16 ta’ Mejju 2006 fejn deher Dr. Noel Camilleri ghall-atturi bl-attur Paul Muscat prezenti, Dr. Louis Bianchi ghall-intervenut fil-kawza u Dr. Graziella Bezzina ghall-konvenut. Id-difensuri prezenti trattaw il-kaz u qabblu li l-kawza tibqa’ ghas-sentenza. Il-kawza giet differita ghas-sentenza ghat-28 ta’ Gunju 2006.

Rat ix-xhieda kollha prodotta.

Rat l-atti kollha relattivi.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(I) MERTU TAL-KAWZA ODJERNA.

Illi dan il-kaz jirrigwarda incident awtomobilistiku li sehh fit-3 ta’ Lulju 1995 f’Zebbiegh Road, Mgarr meta waqt li l-konvenut kien qieghed isuq il-vettura konsistenti fi trakk tad-ditta Leyland Reg. Numru S - 3638 laqat lill-minuri Justin Muscat waqt li dan kien qieghed jaqsam it-triq.

B'konsegwenza ta' dan l-incident il-minuri garrab griehi ta' natura gravi.

Illi l-atturi qed isostnu li dan l-incident sehh unikament tort tal-konvenut. Min-naha l-ohra l-konvenut jichad li huwa kien responsabbli ghal dan l-incident minhabba li huwa jallega li l-minuri Justin Muscat hariglu minn wara van u qasam it-triq minghajr ma ha d-dovuti prekawzjonijiet u kien proprju dan li kkawza l-incident in kwistjoni.

(II) **PROVI PRODOTTI.**

Illi f'din il-kawza xehdu diversi nies. Dr. Maria Sciberras xehdet dwar it-trattament li rcieva l-minuri meta ddahhal l-isptar. Il-genituri tal-minuri Paul u Victoria Muscat xehdu dwar kif saru jafu li t-tifel kellu incident u dwar il-griehi li garrab. Xehed ukoll Angelo Camilleri li kien id-*driver* tal-*minibus* (Reg, Numru: Y - 2225) li wassal lit-tfal fosthom lil Justin Muscat mill-Iskola Primarja ta' l-Imgarr lura d-dar taghhom. Meta wassal lil Justin ftit kien fadallu tfal fil-van. Huwa xehed hekk:-

"Illi jiena waqaft fuq is-side tieghi u cioe' bil-van ihares lejn l-Imgarr. Jien waqaft xi zewg piedi 'l boghod mill-hajt ta' l-ghelieqi, kemm tinfetah il-bieba tal-van. It-tfal nizlu mill-van u qaghdu ma' dan il-hajt."

"Illi hekk kif nizlu t-tfal jiena mort biex naqla' bil-vann. Minn warajja jigifieri min-naha tieghi rajt li t-triq kienet clear. Dan ikkonfermajtu billi dort u harist minn mal-genb tieghi u wkoll permezz tal-mirja. Jien wkoll innutajt li mill-faccata tieghi ma kien gej hadd. Jien tajt il-first gear lil van biex nohrog u ftit sekondi wara tajtu s-second. Dak il-hin it-tfal kienu ghadhom fejn il-hajt ta' l-ghelieqi u kienu ghadhom ma bdewx jaqsmu t-triq."

Illi huwa kompla li kif mexa ftit distanza ra truck kbir bil-kaxxa gej isuq mghaggel min-naha tal-faccata tieghu u cioe' mid-direzzjoni ta' l-Imgarr lejn il-Mosta. Dan tfacca f'daqqa wahda ghaliex huwa kien ghadu kemm ra t-triq *clear* minn faccata. Huwa sostna li huwa hareg idu biex jigbed l-attenzjoni tas-sewwieq tat-truck biex inaqqas l-

i*speed*. It-*truck* ghaddieh mill-ewwel u sema' hoss kbir. Ix-xhud ra lit-truck mahbut go arblu tad-dawl fuq in-naha tax-xellug tat-triq meta wiehed ihares lejn il-Mosta fejn hemm id-djar. Ma' dik in-naha tat-triq kien hemm il-karozzi pparkjati. Meta nizel huwa xehed li ra lit-tfal li kienu ghadhom kif nizlu mal-hajt fejn nizlu pero' lil tifel minnhom rah fl-art. Dan kien mixhut fuq in-naha fejn kien qed isuq huwa 'l gewwa mid-*double line* li jaqsam it-tul kollu tat-triq.

Illi s-Supretendent Bartolomew Mula esebixxa l-okkorrenza tal-incident in kwistjoni. Dr. Yana Micallef Stafrace li kienet espert tat-traffiku imqabbda mill-Qorti tal-Magistrati presjeduta mill-Magistrat Saviour Demicoli fl-Inkjesta Magisterjali pprezentat kopja tal-Inkjesta u l-atti kollha relattivi (Dok. "JM1" minn fol.101 sa' fol. 153 tal-process) u fil-fatt ikkonfermat ir-rapport minnha redatt bil-gurament.

Illi fix-xhieda tieghu Joseph Galea, li joqghod vicin fejn sar l-incident, fost affarijiet ohra, xehed li meta hareg mid-dar wara li sema' *brake* u ra li t-tifel involut f'dan l-incident kien mixhut ma' l-art vicin ir-rota ta' wara tal-vann b'rasu lejn id-direzzjoni tar-rota u saqajh lejn id-direzzjoni tal-linja tan-nofs tat-triq hdejn il-*line.*

Illi l-minuri Justin Muscat xehed li dakinhar tal-incident il-vann waqfu f'post mhux tas-soltu fuq in-naha l-ohra tat-triq minn fejn is-soltu jwaqqfu. Fil-fatt jghid li s-soltu tal-vann kien iwaqqfu fuq bankina tan-naha l-ohra tat-triq u ghalhekk ma kienx ikollu ghalfejn jaqsam it-triq. Meta nizel mill-vann huwa xehed li hareg naqra 'l barra minn wara l-vann li wasslu. Jghid li mexa zewg passi. It-trakk kien gej mill-faccata tal-vann. Huwa qal li hares. Mistoqsi jekk meta hares huwa rax it-trakk gej qal li dak il-hin ma tantx rah ghax kien sejjer ghal fuqu. Huwa ra t-trakk biss mad-daqqa.

Illi huwa cahad li dak li kien qed jigi ssugeriet lilu li dakinhar it-tifla Graziella Vella ma qasmitx mieghu ghax ohtha Marisa Vella qaltilha min-naha l-ohra tat-triq biex ma taqsamx ghaliex kien gej it-traffiku. Huwa jghid li hares biss fuq naha wahda u cjoe' f'direzzjoni wahda minn fejn

kien gej it-trakk. Fuq mistoqsija tal-Qorti jekk kienx hemm xi haga li timpedieh jew twaqqfu milli jara t-trakk u jekk setax jara t-triq sewwa u li fit-triq kien hemm it-truck u ma setax jara izjed huwa rrisponda fl-affermattiv. Huwa ma semax it-trakk gej qabel ma beda hiereg minn wara l-vann. Mistoqsi jekk qabel ma beda hiereg minn wara l-vann harigx rasu ftit biex jara kienx gej xi haga rrisponda li le. Huwa xehed li mhux cert li meta mar biex jaqsam it-triq kienx qed jimxi jew jigri. Dakinhar ta’ l-incident kellu jmur jistennieh in-nannu fejn il-bieb izda meta nizel mill-vann dan ma kienx hemm. Illi minn wara l-incident huwa baqa’ tiela’ l-iskola normali pero’ huwa ghandu jghinu *facilitator*.

Illi xehed ukoll **Emmanuel Caruana.** Huwa xehed li kien fil-*passenger seat* tat-truck. Kienu nezlin mill-Imgarr lejn il-Mosta. Fit-triq dakinhar ma kien hemm xejn x’ifixkilhom u *traffic* quddiemhom ma kienx hemm. Huwa xehed li ra l-minibus. Din kienet tiela’ lejn l-Imgarr cioe’ fid-direzzjoni opposta tat-truck. Meta raha pero’ kienet ipparkjata ghax kien qed inizzel it-tfal. Ix-xhud ra xi ftit tfal bil-wieqfa ghax kienu nezlin. It-tfal huma ma rawhomx peress li kienu zghar u kienu mghottijin bil-minibus. Ir-rota ta’ quddiem giet ezatt ma’ denb il-vann u f’daqqa wahda hareg it-tifel u habat mar-rota u t-truck tilef il-kontroll ghax qabadlu l-baskett tat-tifel mar-rota.

Illi l-minibus rawh izda baqghu nezlin b’mod normali. Ix-xhud qal li huwa ma rax lit-tfal nezlin izda rahom biss bil-wieqfa. Huma raw it-tfal bil-wieqfa kif gew ezatt mal-vann. In kontro-ezami xehed li ghalkemm ra xi tfal bil-wieqfa biex jinzlu huwa ma rax kemm fil-fatt nizlu. Lanqas ma ra t-tfal jaqsmu. Meta qasam it-tifel il-vann kienu skorrewh pero’ lit-tifel ma rawhx. Huwa xehed li kienu mexjin b’velocita’ baxxa.

Illi xehed ukoll Joseph Zammit li kien espert mekkaniku fl-atti ta’ l-inkjesta magisterjali u assista lill-espert tat-traffiku hemm nominata Dr. Yana Micallef Stafrace fl-inkjesta relattiva li saret. Huwa ezamina t-trakk in kwistjoni. Jghid li t-tifel intlaqat bir-rota ta’ wara tax-xellug precizament bid-*double wheel*. Rigward it-*tyres* xehed li ghalkemm dawn ma kienux godda imma kienu f’kundizzjoni li jistghu

jintuzaw. It-*tyres* ta' quddiem kienu ftit lixxi izda ta' wara fejn hemm id-*double wheel* kienu kwazi godda. In kontro-ezami meta mistoqsi kif jaffettwa l-andament tal-vettura l-fatt li t-*tyres* kienu lixxi spjega li l-izjed li jaffettwaw meta t-triq tkun imxarrba. Fid-data ta' l-incident it-triq ma kienitx imxarrba. Dwar velocita' x-xhud qal li meta tqis id-daqqa li l-vettura hadet mal-arblu ma kienx hemm indikazzjoni ta' *speed* eccessiv jew esegerat ghax kieku kien ikun hemm izjed hsara anke fl-istess trakk innifsu.

Illi l-Perit Richard Aquilina, li kien inkarigat mill-Magistrat Inkwirenti, ikkonferma r-rapport tieghu. Xehdu wkoll P.S. 964 Robert Scicluna u Dr. Mario sive Maurice Falzon, dan ta' l-ahhar anestesista li dakinhar ta' l-incident inzerta kien ghaddej minn dawk in-nahat u li waqaf biex jaghti l-ghajnuna lill-istess tifel.

Illi l-konvenut xehed li dakinhar tal-incident kien hiereg lejn il-barra miz-Zebbiegh sejjer lejn id-direzzjoni tal-Mosta. Kien fuq in-naha tax-xellug tat-triq u kien hemm xi karozzi pparkjati fuq ix-xellug tieghu u ghalhekk huwa kellu jaqla naqra 'l barra pero' dejjem zamm fuq in-naha tieghu tat-triq il-gewwa min-nofs tat-triq. It-truck kien mghobbi. Huwa ra minibus, qiesu tul ta' ghaxar piedi l-boghod minnu, maqlugh 'il barra sew mill-bankina tan-naha opposta tad-direzzjoni li fiha kien gej huwa. Dan tal-*minibus* ghalhekk kien tiela' 'l fuq lejn iz-Zebbiegh. Ra li l-*minibus* bdiet taqla' bil-mod u f'daqqa wahda hargu tlett itfal jigru minn wara l-istess vann u huwa sabhom ma' wiccu. B'hekk tilef il-kontroll u kiser ghan-naha ta' l-arblu tad-dawl. Huwa ghafas il-*brakes* pero' it-tralk baqa' jkaxkru. Huwa spjega li zewgt itfal minnhom waqfu filwaqt li t-tifel li kien qed jaghmel din il-kawza qasam wahdu.

Illi in kontro-ezami qal li t-triq li kien qed isuq fiha hija triq dritta u li tista' tara fit-tul. Il-minibus kien qiesu distanza ta' xi ghaxar (10) piedi il-boghod minnu l-ewwel darba li rah. Tfal ma rax. Huwa kien fuq n-naha tieghu tat-triq u miexi b'mod normali. It-tfal hargu f'daqqa wahda minn wara l-minibus fil-waqt li l-vann kien beda miexi 'l fuq. Huwa cahad li f'xi hin kien hemm xi hadd li ghamillu sinjal biex inaqqas l-i*speed*. Innega b'mod kategoriku li kien qed isuq

b'velocita' ghax meta trakk ikun mghobbi minnu nnifsu se jitrazzan l-i*speed* tieghu. Huwa spjega li l-ewwel laqat lit-tifel imbaghad ghafas il-*brake*. Huwa lit-tfal ma rahomx hergin minn wara l-minibus. Iz-zewgt it-tfal l-ohra qasmu t-triq biss wara l-habta.

Illi Marisa Vella fiz-zmien ta' l-incident kellha biss tmien (8) snin. Dakinhar hija kellha struzzjonijiet mill-genituri taghha li tistenna lil ohtha meta din tigi mill-iskola bil-vann. Ikkonfermat li s-soltu l-vann inizzel lit-tfal fejn hemm bankina u cjoe' fuq in-naha l-ohra tat-triq. Hija infatti kienet fuq il-bankina. Izda l-vann din id-darba waqaf faccata taghha, u kien biss meta dan beda jsuq li mbaghad hija setghet tara lit-tfal. Il-vann ma tantx lehaq mexa hafna meta sar l-incident. It-trakk kien gej min-naha l-ohra. Hija tghid li ghall-ewwel indikat lit-tfal li kienu nizzlu mill-vann biex jaqsmu izda imbaghad qaltilhom biex jistennew. Hija spjegat li meta qaltilhom biex jaqsmu ma kien hemm xejn fit-triq izda imbaghad rat it-trakk gej lejhom u ghalhekk qaltilhom biex jistennew. It-truck hija ratu mill-boghod. Fit-triq hemm daqsxejn ta' telgha. Meta qaltilhom biex jieqfu ohtha u tifel iehor waqfu izda l-minuri Justin ma waqafx. Minghalija li regghet qaltlu wkoll biex jieqaf u izda sar l'impatt u rat it-tralk jahbat fl-ahharnett f'arblu quddiemha.

Illi in kontro-ezami giet mistoqsija kemm ghadda hin bejn l-ewwel darba li qalet lil ohtha u shabha biex jieqfu u x'hin wasal it-trakk qalet li ma tantx kien hemm hin.

Illi xehdet ukoll Graziella Vella li kienet fuq il-vann ukoll dakinhar tal-incident u kellha hames (5) snin. Ikkonfermat li kienet l-ewwel darba li l-vann waqqafhom f'dak il-post. Kienu niezlu mill-van hija, Justin u Melanie. Ohtha Marisa kienet faccata. Meta nizlu mill-vann, il-vann beda jimxi. Huma kienu bdew jimxu ghan-naha ta' quddiem tal-vann. Meta kienu nizzlu mill-vann ohtha qaltilhom biex jaqsmu. Justin kien miexi qabilha. Meta bdew jaqsmu ohtha qaltilhom biex jieqfu peress li kien gej trakk. Ix-xhud kienet ratu gej it-trakk izda Justin ma waqafx, baqa' ghaddej.

(III) **<u>APPREZZAMENT TAL-PROVI.</u>**

Illi fis-sentenza **"Il-Pulizija vs Dockyard PC 347 Carmel Mifsud"** (App. Krim. – 26 ta' Gunju 1954) inghad li meta ma kienx hemm regolamenti li jiddixplinaw il-*pedestrians* intqal li l-*pedestrian* li jaqsam it-triq ghandu d-dritt kollu li d-*driver* juza' d-diligenza mehtiega biex jevitah, anki jekk il-*pedestrian* jaqsam negligentement; u d-*driver* ghandu jkun ritenut responsabbli, jekk ikun naqas minn xi dmir tieghu b'mod li jkun pogga ruhu fil-posizzjoni li ma setax jevita l-investiment tal-*pedestrian.* Il-kaz li fih id-*driver* jista' jkun ezentat mir-responsabbilta' hu dak biss li fih il-*pedestrian,* b'xi att inaspettat u subitaneu, jew xort'ohra b'xi ghemil tieghu, ikun qieghed lid-*driver* f'pozizzjoni li, anki bl-uzu tad-diligenza mehtiega, dan ma setax assolutament jevita l-investiment.

Illi fis-sentenza fl-ismijiet **"Joseph Micallef vs Joseph Sammut"** (P.A. (RCP) 28 ta' Gunju 2001) gie ritenut:-

"Illi ma dan irid jinghad ukoll li l-utent tat-triq u mhux is-sewwieq biss ghandu wkoll l-obbligi tieghu li jrid josserva sabiex ma johloqx periklu lill-utenti l-ohra tat-triq, u fil-fatt irid jipprova li huwa "used such care for his own safety as is a reasonably prudent man would exercise under the same circumstances (Gibb para 127)."

Illi relevanti wkoll dak li inghad fis-sentenza **"Rita Calleja vs Joseph Agius"** (PA (JSP) 5 ta' Ottubru 1995 – Vol. LXXIX.ii.1277) gie riaffermat il-principju li:-

"Jekk pedestrian ikun qieghed ruhu f'post fejn mhux suppost ikun u d-driver li jkun qieghed isuq karozza b'mod regolari jsib ruhu f'posizzjoni ta' emergenza subbitaneja minhabba fih, dak id-driver m'ghandux jigi tenut hati ta' sewqan perikoluz u tal-konsegwenzi li jista' jsofri f'dik il-kontingenza (Vol. XXXIX.iv.1031)".

Illi dwar id-difiza tas-*sudden emergency* ma tistax tigi sollevata b'success meta kien hemm "qabel" vjolazzjoni mill-parti tad-*driver,* ghax allura jkun hu stess li holoq l-emergenza b'dik li tissejjah *self-created incapacity* in kwantu li ma setax izomm *a tempo, stante* li kien miexi bi

speed zejjed (*vide* **"Il-Pulizija vs Capt. Arthur Gera",** 13 ta' Dicembru 1958)

Illi imbaghad fis-sentenza **"Antonella Tonna vs Roderick Gauci et"** (P.A. (G.V.) – 8 ta' Ottubru 2004 - Cit. Nru : 2025/00/GV) intqal hekk :-

"Skond il-gurisprudenza ta' dawn il-Qrati ma hemmx dubju li pedestrian huwa ntitolat ghall-ezercizzju ta' reasonable care da parti tad-drivers, anke meta jinzlu mill-bankina u jkun fil-carriageway, u ghalhekk il-fatt li pedestrian kien fil-carriageway ma jezonerax lid-driver mill-htija, jekk dan id-driver ma jkunx uza reasonable care" (App. Krim P vs C Demicoli Vol 37 p4 p 1157)".

"M'hemmx presunzjoni li pedestrian ghandu dejjem ragun. Imma lanqas m'ghandu jitqies bhala intruz" (App. Civ. Bongailas vs Mercieca Vol.L 1 p 15)".

Illi fis-sentenza ohra ricenti fl-ismijiet **"John Ransley et vs Edward Restall et"** (P.A. (LFS) – 10 ta' Mejju 2005 - Cit Nru: 154/02/LFS) inghad ukoll li:-

"Dwar il-pedestrian jinghad li dan ghandu juza' l-massimu prudenza meta jigi biex jaqsam triq. L-artikoli 20 u 21 tal-Highway Code jghidu hekk :-

'20. Always use subways, footbridges, pedestrian crossings or central refuges, where provided. Otherwise, cross the road where you have a clear view of the road both ways.

21. Before you cross, stop at the kerb, look right, look left, and look right again. Do not cross before the road is clear.'

*"Il-**pedestrian** suppost li jara vettura gejja ghax din ma taqax mis-sema. Ukoll fattur indikattiv dwar tort ta' **pedestrian** huwa meta jkun ghadu kif nizel il-bankina ghax jekk ikun kwazi qasam it-triq allura d-driver ikun kellu possibilita' kbira li jilhaq jarah. Li persuna tintlaqat vicin tal-bankina minn fejn tibda taqsam, hija indikattiva ta'*

*distanza ravvicinata hafna ghall-karozza li ttajjarha. Ara sentenza tal-Qorti tal-Appell Civili Superjuri fl-ismijiet **"Micallef George noe vs Camenzuli Gordon"** deciza fis-7 ta' Ottubru, 1997."*

Illi fis-sentenza ta' l-Onorabbli Qorti ta' l-Appell fl-ismijiet **"Joseph Mifsud proprio et noe vs Tania Craus"** (A.C. 7 ta' Ottubru 2005 - App. Civ 1417/96) gie osservat:-

"Illi hu d-dmir ta' sewwieq li jzomm dak li komunament tissejjah 'a reasonable look out', liema dmir igib mieghu li s-sewwieq jara dak li jkun ragjonevolment vizibbli…" 'Reasonable look out' ifisser id-dmir li s-sewwieq jara dak li jkun ragjonevolment vizibbli jew ahjar in plain view [Vol. LXXXII.III.322]. 'The duty to look implies the duty to see what is in plain view' [Gibbs – Trial of Motor Car Accident Cases Sec.54]. Izda ghalkemm is-sewwieq ghandu l-obbligi fuq premessi, anke il-pedestrian ghandu certu obbligi li jrid josserva qabel ma jinvadi territorju li mhux tieghu, u cioe' qabel ma jaqsam il-karregjata."

Illi dwar l-obbligi tas-sewwieq inghad fis-sentenza gja citata **"John Ransley et vs Edward Restall et"** (P.A. (LFS) – 10 ta' Mejju 2005 - Cit Nru: 154/02/LFS) gie kkonfermat li:-

*"Is-sewwieq ghandu jipprova jiehu azzjoni evasiva biex jevita li jolqot lill-pedestrian u dan specjalment jekk ma jkunx qieghed isuq b'velocita' eccessiva. Apparti mill-azzjoni evasiva biex ma jolqotx il-pedestrian, normalment is-sewwieq jiehu azzjoni relattiva – u cioe' jaghfas il-brake meta jirrejalizza bil-presenza ta' persuna ohra quddiemu. Ghandu l-obbligu li jkollu dwal bizzejjed, u aktar ma hemm vizwali limitata ghandu aktar ikollu velocita' moderata hafna. L-istess jinghad jekk it-triq ikollha kunfigurazzjoni li tillimita l-vizwali. Irid ma jeccedix il-massimu permess mill-ligi dwar velocita' u dan l-obbligu jizdied jekk ikun qieghed isuq vicin ta' xi skola, knisja, jew playing field. [Ara f'dan is-sens **"George Micallef pro et noe v Gordon Camenzuli"** deciza 7 ta' Ottubru, 1997 mill-Onor. Qorti tal-Appell Civili Superjuri.]"*

Illi applikati dawn il-principji ghall-kaz in ezami din il-Qorti thoss li mill-provi prodotti rrizulta b'mod car u bla ebda dubju li l-konvenut ma kienx responsabbli ghall-incident *de quo stante* li l-minuri Justin Muscat hariglu minn wara van u qasam it-triq bl-addocc u dan fis-sens li l-istess tifel ttenta jaqsam it-triq bla ma ha l-ebda prekawzjoni ta' xejn sabiex jesplora t-triq u dan apparti li hareg minn wara van u b'hekk id-dehra u l-persuna tieghu kienet qed tigi mohbija u moghttija ghal dak li kien *on coming traffic* li kien gej mid-direzzjoni opposta.

Illi fil-fatt l-minuri nnifsu fix-xhieda tieghu qal li wara li nizel mill-*minibus* hareg naqra 'l barra minn wara l-van u mexa zewg passi b'mod li espona ruhu ghat-traffiku li kien qed gej fit-triq u jidher li dan l-istess tifel ghamlu minghajr ebda hsieb ta' xejn, u bla ma esplora t-triq u tenut kont ta' l-eta' zghira ta' l-istess tifel, dan ma huwa xejn soprendenti. It-trakk misjuq mill-konvenut kien gej mid-direzzjoni opposta u minkejja dan l-istess minuri meta mistoqsi jekk qabel ma beda hiereg minn wara l-van harigx rasu ftit biex jara kienx gej xi haga huwa rrisponda li ma ghamel xejn minn dan u dan apparti li qatt ma kellu jaqsam minn wara van jew karozza u certament il-mod li bih ghazel li jaqsam it-triq kien kompletament zbaljat u negligenti.

Illi wahda mill-minuri, Graziella Vella, li kienet nizlet mill-van bhal Justin Muscat xehdet ukoll li faccata ta' fejn nizzlu huma kien hemm ohtha qed tistenniha. Ohtha, Marisa Vella, qaltilhom l-ewwel biex jaqsmu izda imbaghad wissiethom biex jieqfu peress li kien gej it-trakk. L-istess xhud qalet li hi kienet ratu gej it-trakk izda Justin Muscat baqa' ghaddej u ma waqafx. L-istess Marisa Vella wkoll ikkonfermat li meta qalet lit-tfal biex ma jaqsmux Justin Muscat ma waqafx. Dan ifisser li t-trakk kien vizibbli ghal min kien qed jesplora t-triq qabel ma jaqsam l-istess izda l-minuri naqas li jiehu l-prekawzjonijiet necessarji u mix-xhieda tieghu jidher bl-iktar mod car li huwa ma ghamel xejn sabiex jesplora sew it-triq qabel ma' jaqsam, izda minghajr ma hares min kien qed juza' t-triq qabad u qasam u dan ukoll b'wiehed mill-iktar modi perikoluzi, u cjoe' meta ghazel li johrog minn wara van jew minibus.

Illi Emmanuel Caruana, li kien fil-*passenger seat* tat-trakk misjuq mill-konvenut dakinhar ta' l-incident xehed li ra l-*minibus* ipparkjata. Ra t-tfal bil-wieqfa fil-van biex jinzlu izda dan rahom kif ezatt waslu mal-van. Illi l-istess konvenut xehed li minhabba li kien hemm il-karozzi pparkjati huwa kellu jaqla' ftit 'il barra pero' dejjem zamm fuq in-naha tieghu tat-triq u qatt ma' qabez nofs tat-triq. Il-*minibus* ra tul ta' ghaxar piedi 'l boghod minnu u kien f'daqqa wahda li hargu tlett itfal jigru minn wara l-van u huwa sabhom ma' wiccu u kien b'hekk li tilef il-kontroll u spicca anke mahbut ma' l-arblu. Ikkonferma li kien Justin Muscat biss li qasam minn wara l-vann ghax l-ohrajn waqfu.

Illi l-versjoni tal-konvenut hija wahda kredibbli u fil-fatt hija mhux biss verosimili, izda wkoll korroborata mix-xhieda prodotti, inkluz l-passiggier li kien hemm mieghu u wkoll it-tfal li nizzlu mill-van flimkien mat-tifel, li sfortunatement kien involut ukoll f'dan l-incident.

Illi fil-fatt jinghad wkoll li kieku l-istess minuri qaghad attent bhala *pedestrian* kien ikun konxju ta' dak li kellu jaghmel, u apparti li qatt ma kellu jaqsam it-triq billi johrog minn wara karozza ohra, certament kellu l-opportunita' kollha li jekk jesplora it-triq sew setgha jaqsam l-istess minghajr ebda perikolu ghalih u ghall-utenti l-ohra ta' l-istess triq, u dan dejjem izda izjed f'dan il-kaz, fejn it-triq li fiha sehh l-incident ghandha vizwali tajba.

Illi minflok jirrizulta mill-provi li l-minuri ghazel li jaqsam l-istess triq u b'hekk pogga lilu nnifsu f'perikolu billi bla ma' haseb hareg minn wara *minibus*, manuvra li certament li tahsad lill-utenti ta' l-istess triq li jkunu gejjin lejn id-direzzjoni tieghu, u ovvjament li l-persuna tieghu tkun mohbija bil-vettura li jkun hareg minn warajja, u dan iktar u iktar fil-kaz tat-tfal minhabba t-tul taghhom. Dan huwa kaz fejn *pedestrian* minhabba li johrog minn wara karozza ohra johloq perikolu imminenti u serju fil-konfront ta' sewwieq ta' vettura gejja ghal dik id-direzzjoni, proprju ghaliex *"suddenly and unexpectedly he darts in front of the car"* (**Gibb – Trial of Motor Car Accidents Cases –**

para 56; **"Il-Pulizija vs l-Wisq Nobbli Markiz Anthony Cassar Desain"** (A. K. (WH) – 13 ta' Jannar 1962).

Illi ma hemm l-ebda dubju li taht dan l-aspett l-istess minuri ma wzax il-prekawzjonijiet necessarji. Gie ppruvat ukoll li d-*driver* tat-trakk kien fuq in-naha tieghu tat-triq u li kien qed isuq b'velocita' normali u ma kien hemm ebda sewqan eccessiv. Infatti l-espert Joseph Zammit xehed li meta tqis id-daqqa li l-vettura hadet mal-arblu ma kienx hemm *speed* esagerat ghax kieku kien hekk, kien ikun hemm izjed hsara. Illi ghalhekk ix-xhieda tad-*driver* tal-*minibus,* Angelo Camilleri, mhiex wahda kredibbli specjalmnt meta bil-mod kif xehed ried jaghti x'jifhem li l-konvenut kien qed isuq b'mod eccessiv – dan huwa iktar serju meta jidher li l-istess sewwieq jidher li waqqaf lit-tfal fuq in-naha opposta tat-triq fejn kien iwaqqafhom is-soltu, fejn kieku sar hekk l-istess tfal ma kienx hemm bzonn li jaqsmu t-triq u jidher li huwa kull ma ghamel kien biss li nizzel lit-tfal fejn ried u dehrlu huwa u mill-ewwel saq minghajr ma ha l-ebda prekawzjoni ta' xejn dwar l-istess tfal. Certament din il-Qorti thoss li dan ma kienx agir responsabbli *da parte* tas-sewwieq tal-*minibus*.

Illi rigward il-kwistjoni tat-*tyres* lixxi tat-*truck*, l-espert Joseph Zammit xehed li ghalkemm dawn ma kienux godda imma kienu f'kundizzjoni li jistghu jintuzaw. *Inoltre'* dan il-fatt l-izjed li jaffettwa huwa meta t-triq tkun imxarrba li ma kienx il-kaz fil-hin tas-sinistru u fuq kollox minn imkien ma jidher li s-sewqan tal-konvenut jew inkella l-istat tal-vettura tieghu kienu b'xi mod il-kawza ta' dan l-incident; fil-fatt l-provi kollha juru, u dan inkluz ix-xhieda ta' l-istess minuri li kien in-nuqqas ta' l-istess minuri bil-mod tieghu li huwa hareg minn wara l-*minibus* minghajr ma esplora t-triq bl-ebda mod li kien il-kawza prossima ta' l-incident u dan jidher ammess mill-istess minuri nnifsu li ammetta li qabel l-incident huwa ma ra xejn u *in verita'* lanqas setgha jara ghaliex bl-ebda mod ma esplora t-triq.

Illi huwa minnu li fis-sentenza fl-ismijiet **"Il-Pulizija vs Joseph Thornton"** (App. Krim. – 18 ta' Marzu 1961) intqal li *driver* ta' vettura tal-mutur ghandu d-dover li jistenna li fi trieqtu jistghu jinzertaw nies li, minhabba l-eta'

taghhom, jew ghal xi raguni ohra, ma jkollhomx la dik ic-celerita' ta' percezzjoni, la dik il-prontezza ta' decizjoni, u lanqas dik l-isveltezza ta' movimenti, li jehtieglu c-cirkustanzi mprovvizi. Illi pero' dik l-istess Qorti kompliet u dan huwa ferm rilevanti ghall-kaz in kwistjoni:-

"Jekk il-pedestrian ma jaghmel ebda att li bih iqieghed l-awtista fi stat ta' sinistru inevitabbli, bhal meta jaqsam f'daqqa u jissorprendi lill-konducent, jew jaghmel xi moviment insolitu u inaspettat u johloq emergenza subitanea, id-driver ma jistax jallega b'difiza tieghu, jekk jigi f'kollizjoni ma' dak il-pedestrian, il-fatt li dan kien fil-karreggjata."

Illi f'dan il-kaz ma hemm ebda dubju li l-istess tifel bl-azzjoni bla hsieb tieghu, anke ta' tifel li huwa, pogga bil-mod kif inghad lill-konvenut f'posizzjoni mpossibbli li jevita s-sinistru, ghal-liema incident il-provi kollha juru li kien biss l-istess minuri attur li kien il-kawza prossima tieghu; dan jinsab ukoll ikkonfermat mill-okkorrenza fejn il-konvenut mill-ewwel qal lill-ufficjal tal-pulizija li investiga l-incident li:-

"Meta gie mitkellem Emanuel Galea stqarr li waqt li kien gej bit-truck S – 3638 miz-Zebbiegh lejn il-Mosta kif wasal hdejn il-Minibus Y – 2225, qasam f'daqqa Justin Muscat applika l-brejk tajjar lit-tifel u spicca ma' l'arblu tad-dawl".

"Din il-versjoni giet ikkorroborata minn Graziella Vella ta' 8 snin ta' Plot 50, Triq Zebbiegh, Mgarr".

Illi l-konkluzjonijiet ta' din s-sentenza huma l-istess bhal dawk raggunti mill-espert tat-traffiku fir-rapport taghha fl-inkjesta magisterjali li inzammet kawza ta' l-istess incident fejn bhala fatt ikkonfermat ukoll dak li rrizulta lil din il-Qorti li l-imsemmi tifel hareg minn wara l-van minghajr ma ha l-prekawzjonijiet necessarji u fil-fatt tghid hekk:-

'Jintqal li stante li qasam minn wara l-van li minnu kien nizel, l-vizjoni ta' Galea kienet ostakolata u hu verosimili li t-tifel ma jarahx. Inoltre jirrizulta li t-truck kien fuq in-naha tieghu tat-triq meta sehh l-incident (xhieda Galea,

Caruana, brakemarks) u b'hekk mhux kwistjoni ta' invazzjoni ta' karreggiata opposta li kkawzat l-incident".

'Zgur li mhux prudenti li tifel ta' dik l-eta' jaqsam, ma' tfal ohra daqsu, triq traffikuza bhal Triq Zebbiegh. Din mhux triq li t-tfal jaqsmu bla supervizzjoni."

"Fil-fatt, li suppost ghamel Justin hu li l-ewwel jistenna li l-vann jitlaq minn fuq il-post (haga li ma ghamilx) sabiex ikun jista' jara sew u jarawh sew, u mbaghad jaqsam".

Illi Emanuel Caruana passigier fit-trakk mal-konvenut qal hekk:-

"U ahna nzertajna li kif inzilna, kif kienu nezlin it-tfal ahna ma rajniehomx it-tfal peress li kienu zghar it-tfal, bil-minibus kienu mghottijin, qed tifhem, u kif gejna ezatt, ir-rota ta' quddiem nezlin l-isfel, gejna ezatt ma' genb il-van, biex niftehmu, qed tifhem, u f'daqqa wahda hareg dan il-miskin tifel hux, ghax hames snin dak iz-zmien jigiefieri u habat mar-rota ….".

Illi ssir fl-ahharnett riferenza ghax-xhieda ta' Marisa Vella fejn ikkonfermat li fl-ewwel lok mhux soltu li l-minibus tieqaf fuq dik in-naha tat-triq ghaliex b'hekk it-tfal kellhom bil-fors jaqsmu t-triq ukoll, u fit-tieni lok ikkonfermat li meta rat t-trakk gej qalet lit-tfal biex ma jaqsmux, izda l-attur minuri baqa' xorta hiereg minn wara l-van, probabbli wkoll ghaliex ghall-ewwel l-istess xhud kienet qaltlu biex jaqsam u allura dan l-imsejken tifel bl-ebda mod ma kien inkontrol tas-sitwazzjoni u wisq inqas esplora t-triq qabel ma' qasam it-triq. Certament li tifel ta' dik l-eta' qatt ma kellu jithalla wahdu f'dik is-sitwazzjoni u certament kellu jkollu min jiehu hsiebu u dan kellu jkun persuna adulta u mhux minuri.

Illi f'dawn ic-cirkostanzi din il-Qorti tirreferi ghal dak li nghad fis-sentenzi **"Joseph Micallef et vs Joseph Sammut et"** (P.A. (RCP) – 28 ta' Jannar 2001) u **"Carmen Schembri et nomine vs Doriane Zerafa"** (P.A. (RCP) - 12 ta' Lulju 2001) fejn gie osservat li huwa ovvju li f'dawn ic-cirkostanzi l-attur naqas milli josserva dak li

hemm indikat f'pararafu 20 tal-*Highway Code* li jipprovdi li wiehed ghandu jiehu *"extra care if your view is restricted by parked or stationary vehicles or by other obstructions".*

Illi huwa relevanti dak li inghad fis-sentenza **"Rita Calleja vs Joseph Agius"** (P.A. (JSP) 5 ta' Ottubru 1995 - Vol. LXXIX.ii.1277) fejn gie riaffermat il-principji li:-

"Jekk pedestrian ikun qieghed ruhu f'post fejn mhux suppost ikun u d-driver li jkun qieghed isuq karozza b'mod regolari jsib ruhu f'posizzjoni ta' emergenza subbitaneja minhabba fih, dak id-driver m'ghandux jigi tenut hati ta' sewqan perikoluz u tal-konsegwenzi li jista' jsofri f'dik il-kontingenza" (Vol.XXXIX - iv.1031).

Illi ta' l-istess portata ghal dawk li huma l-obbligi tal-pedestrian huma s-sentenza ta' l-Onorabbli Qorti ta' Appell fl-ismijiet **"Joseph Mifsud proprju et nomine et vs Tania Craus"** (A.C. – 7 ta' Ottubru 2005) u dik ta' din il-Qorti diversament presjeduta fl-ismijiet **"Joseph Bonnici et nomine et vs Noel Formosa et"** (P.A. (NC) 25 ta' Mejju 2004).

Illi ghalhekk t-talba u l-azzjoni attrici qed tigi michuda.

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tilqa' l-eccezzjonijiet tal-konvenut u ta' l-intervenut fil-kawza, **tichad it-talba attrici** *stante* li hija infondata fil-fatt u fid-dritt ghar-ragunijiet hawn indikati.

Bl-ispejjez kollha kontra l-atturi fil-kwalita' taghhom premessa.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------